

dendam. Verum habito tractatu cum proceribus, omnibus officiis destinatis ut pelleretur inunctum est. Nam et vir spectabilis vicarius ad eandem basilicam ire decreverat, sed primo accedere præ nimio terrore non potuit. Ego autem tam corporatis directis quam omni officio, ideo illuc ire non potui, ne quis mihi æmulus faceret religionis invidiam. Tamen salva excellentia vestra, irruentibus pluribus corporatis, et majoribus regionum, qui præceptis imperialibus serviunt, de eadem ecclesia fugatus Eulalius, de Urbe expulsus est, atque adjunctis apparitoribus illuc directus ubi jussus fuerat residere. Mandatum etiam ut vir religiosus, sanctus Achilleus episcopus, cum quiete quæ jussa sunt, illo ejecto, sine strepitu populi, pro sanctorum dierum reverentia celebraret. Nam ad custodiam basilicæ Lateranensis apparitores apposui, ne cui alii redderetur. Partis quoque Eulalii aliquanti capti clerici seditionis auctores, de quibus quid jubeatur exspecto. Et quoniam de his interim quæ gesta sunt universa virtutibus vestris credidi suggerenda, quidquid sequentibus diebus pro quiete Urbis, quam vestra felicitas regit, suggestum fuerit, sigillatim pro rerum fide et ordine melioribus iudiciis nuntiabo.

EPIST. LXXXII.

IMP. HONORIUS AUG. SYMMACHO PRÆF. URB.

Moderatione præcipua egit nostra serenitas, ne locum posset invenire præsumptio. Dei enim iudicio venerabilium sacerdotum est dilata cognitio: ut quidquid religio, quidquid veritas postulabat, absque ulla perturbatione hoc disceptatio tranquilla decerneret. Sed per Eulalium usurpatione contra sententiam venerabilis synodi multa illicite commissa fuisse, relationis textus edocuit, qui præsentia sua causam furoris populo subministrans, totum perire voluit quidquid moderatio nostra conservat. Nam cum ordinatione nostra et sententia episcoporum, quorum in synodo major se multitudo collegerat, consensu etiam partium et professione id fieri definitum esset, ut sciret se specialiter esse damnatum quicumque ad incitandum populum

Urbem fuisset ingressus: oblitus sui, probavit ex præsentis facti quale videatur habuisse principium. Quoniam ergo recte hunc, post tot admissa, Urbe constat esse depulsum, ad quam cum accedere non debere clementiæ nostræ et episcoporum videretur statuisset iudicium, Bonifacium venerabilem virum episcopum (ad cuius moderationem auctoritatem nostram recte censuimus jungendam), Symmache parens carissime et amantissime, sublimitas tua Urbem ingredi debere nos statuisset cognoscat; ut sub ejus gubernaculis religiosæ legis reverentia moderatione solida compleatur. Da. III nonas Aprilis, accepta idus Aprilis.

EPIST. LXXXIII.

D. HONORIO SEMPER AUG. SYMMACHUS PRÆF. URB

Quæcumque Deo auctore fiunt, merito divino pietatis vestræ iudicio firmantur. Nuper namque cum ad me famulum vestrum sacra clementiæ vestræ emanasset auctoritas, quasi ambiguitate submota, venerabilis viri Bonifacii episcopi sacerdotium majestas vestra roboravit. Tam grata universis quæ jussa sunt exstiterunt, ut hoc et ordo amplissimus et Romanus populus comprobaret, D, imperator. Nam cum statuta cœlestia per me essent recitata populis, et edictis ex amore propositis publicata, tantus fervor et lætitia totius exstitit civitatis, ut scilicet et religionem redditam, et præstitam quietis securitatem omnes gratulatione congrua testarentur. Interjecto itaque biduo, Urbem supra memoratus venerabilis episcopus, omni accurrente plebe, ingressus est, sicut serenitas vestra constituit: officii quoque mei obsequia minime defuerunt. Nec jam aliqua dissensio remanet populorum, et omnes divino iudicio et majestatis vestræ acquieverunt voluntati. Cessantibus ergo studiis, omnes quod præcepto Dei admoniti statuitis sentire cœperunt, atque acclamationibus quæ subjectæ sunt gaudii sui causas plebs Romana testata est, ac serenitati vestræ gratias in dies singulos agere non desistit; quorum provisio sicut pacem orbis tuetur, ita quietem Urbis restituit, populoque concordiam.

ANNO DOMINI CCCXCIX.

MAXIMUS

GRAMMATICUS.

GUILIELMI CAVE NOTITIA IN MAXIMUM.

Maximus, gente Afer, civitate Madaurensis (Africæ propriæ oppidum erat inter Numidiam et Getuliam), professione grammaticus, S. Augustino familiaris, claruit exeunte hoc sæculo, circa annum 399. Homo gentilis et religionis suæ zelo flagrans, scripsit epistolam ad Augustinum, qua deorum suorum cultum vindicat, atque se unum esse Deum summum. sine

initio, sine prole naturæ confiteri, ejusque virtutes per mundanum opus diffusas multis vocabulis invocare. Ita fit, inquit, ut dum ejus quasi quædam membra carptim variis supplicationibus prosequimur, totum colere profecto videamur. Deinde in Christianos invehitur; partim quod Deum quem quasi proprium sibi vindicarent in locis abditis se videre affirmarent; partim

quod, relictis temporibus et neglectis majorum suorum manibus, hominum mortuorum busta stulto frequentarent. Hinc martyres quosdam Punicis vocabulis insignitos ludibrio exponit, *Mygdonem* seu *Migginem*; *Sanaem*, *Lucitam*, et præ omnibus *archimartyrem Namphanionem*. Per *Namphanionem* quis hic denotetur, haud facilis est conjectura, nec a quoquam id tentatum memini. Si in re obscura conjectare fas erit, non alium quam Christum Dominum nostrum designari putem: partim quod *archimartyr* appellatur, qui modo scilicet eminentiori præ aliis martyribus, pro religione a se instituta passus est; partim quod cum alii huic vel illi numini præferantur: *Hunc*, inquit, *proh nefas! diis immortalibus prætulere Christiani*; partim denique quod interprete Augustino in litteris responsoriis, *Namphanio* lingua Punica nihil aliud significet quam *boni pedis* hominem, id est, *cujus adventus afferat aliquid felicitatis; sicut solemus dicere secundo pede introisse, cuius introitum prosperitas aliqua secuta sit*. Quod Domino nostro apprime convenit, qui optato pede in mundum venit, et obambulavit *εὐεργετῶν*. De quo propheticum illud imprimis dictum est: *Quam pulchri super montes sunt pedes prædicantis pacem, annuntiantis bonum, prædicantis salutem!* Nescius non sum in Martyrologio Romano Julii 4 celebrari memoriam S. Namphanionis martyris et sociorum, *quos ille roboravit ad pugnam et ad coronam provexit, quique Mauritani in Africa passi sunt*. Verum hæc omnia, ex his

ipsis epistolis desumpta esse quis non videt? quin et in notis suis discrete fatetur illustrissimus Baronius. Concludit Maximus, solemniformula, *Dii te servent, per quos et eorum, atque cunctorum mortalium communem Patrem, universi mortales, quot terra sustinet, mille modis concordia discordia veneramus et colimus*. His respondens Augustinus epistola sequenti, hominem acerrime perstringit, ostenditque si ludicra agere vellet, se par pari referre posse; hominem vero graviter monet ut in hoc argumento serio versetur; paratum se fore, de his pro argumenti dignitate disceptaturum. Claudit epistolam his verbis: *Ne te hoc lateat, et in sacrilega convicia imprudentem trahat, scias a Christianis catholicis, quorum in vestro oppido etiam Ecclesia constituta est, nullum coli mortuorum, nihil denique ut numen adorant, quod sit factum et conditum a Deo, sed unum ipsum Deum qui fecit et condidit omnia*. De tempore quo scriptæ sint hæc epistolæ non constat. Referunt eas novissimi editores ad annum 390, cum sequenti idolorum cultus imperatorum lege prohibitus sit. Sed nullum inde duci potest argumentum, cum non hoc modo, sed et quovis fore anno sequenti Constitutiones imperiales hac de re latæ sint; ut in codice Theodosiano videre est, nempe ann. 392, 395, 396; anno 399 quatuor, quarum duæ ad Africam proprie spectant, iterumque anno 408, ne ulterius pergam. Habentur hæc epistolæ edit. noviss. 16, 17, in vulgaribus editionibus num. 43, 44.

MAXIMI EPISTOLA AD S. AUGUSTINUM.

Vide hanc epistolam inter Augustinianas, sub numero 16, tomo XXXIII nostræ Patrol., col. 81. EDIT.

ANNO DOMINI CCCLXII.

MAMERTINUS.

DE AUCTORE PANEGYRICI ET QUO TEMPORE AC LOCO HABITUS SIT.

Mamertinus, a Juliano Augusto consul factus, hac oratione principi gratias agit. Pronuntiata est anno Christi 362, cum, ut ex fastis apparet, consulatum gereret Nevita collega. Quis porro Mamertinus ille fuerit, ex qua patria oriundus, nullibi, quod sciam, proditum est. Ego facile putem hunc Messana oriundum fuisse; sic enim Messanenses propter Mamertinos hospitio exceptos dicti sunt Mamertini. Ejus mentio fit in variis locis apud Ammianum, lib. vi, lib. XXI, lib. XXIII. Atque etiam ipse de se non semel loquitur hoc in Panegyrico; ex quibus locis omnibus constat Mamertinum præfectum ærario fuisse, tum

præfectum prætorio per Illyricum, in cujus provinciæ administratione peculatus reus absolutus est, ac tandem a Juliano consul factus. An vero Mamertinus hic idem fuerit atque ille cui panegyrici 2 et 3 Maximiano dicti attribuuntur, neque velim affirmare, ut ad hos panegyricos observavi, propter spatium septuaginta annorum inter illorum et hujus panegyrici tempora; neque ausim prorsus negare, nam tum cum hanc orationem dixit admodum senex fuisse videtur, ut constat ex paneg. num. 17: *Sed a teneris annis ab ætate puerili ad hanc usque canitiem consulatus amore flagravi*.

SYNOPSIS PANEGYRICI.

IN EXORDIO.

Reddit rationem cur pro præfectura ærarii et præ-

tura cum Juliano imperatori gratias hucusque non egerit, id agere consul aggrediatur. Quod nempe in